

**Les partícules modals
de la llengua alemanya:
*ja i doch***

Maria Francesca Ramis Vich

Tutor/a: Galina Yanygina
Seminari 103, Idioma alemany

Curs 2022-2023

**Universitat
Pompeu Fabra**
Barcelona

Facultat
de Traducció i Ciències
del Llenguatge

Resum

Com a fenomen lingüístic principalment oral, les partícules modals de la llengua alemanya apareixen amb freqüència en textos literaris que reproduïen l'oralitat, i presenten un repte de traducció a causa de la falta d'equivalents directes en les llengües romàniques. La finalitat d'aquest treball és oferir un coneixement general de les partícules modals, concretament de *ja* i de *doch*, i també analitzar i comentar possibles traduccions d'aquestes partícules a la llengua catalana. S'han fet servir com a punt de partida estudis realitzats per lingüistes, professors i experts en el tema, i, per tal de posar en pràctica el raonament teòric i realitzar una anàlisi contrastiva, s'ha utilitzat una obra literària i la corresponent traducció al català. Es demostra que no hi ha cap correspondència directa entre les partícules modals alemanyes i altres mots en català, fins i tot les partícules poden mancar de traducció. No obstant això, hi ha altres recursos de què disposa la llengua catalana que permeten expressar el mateix contingut que les partícules modals. D'aquesta manera, queda en mans del traductor reflexionar sobre la conveniència de traduir-les, com també escollir l'opció més adient respectant el sentit de l'enunciat.

Paraules clau: partícula modal, equivalent, ja, doch.

Resumen

Como fenómeno lingüístico principalmente oral, las partículas modales de la lengua alemana aparecen con frecuencia en textos literarios que reproducen la oralidad, y presentan un reto de traducción a causa de la falta de equivalentes directos en las lenguas románicas. La finalidad de este trabajo es ofrecer un conocimiento general de las partículas modales, concretamente de *ja* y de *doch*, y también analizar y comentar posibles traducciones de estas partículas a la lengua catalana. Se han utilizado como punto de partida estudios realizados por lingüistas, profesores y expertos en el tema, y, con el fin de poner en práctica el razonamiento teórico y realizar un análisis contrastivo, se han utilizado una obra literaria y su correspondiente traducción al catalán. Se demuestra que no existe una correspondencia directa entre las partículas modales alemanas y otras palabras en catalán, incluso las partículas pueden carecer de traducción. Sin embargo, existen otros recursos de los que dispone la lengua catalana que permiten expresar el mismo contenido que las partículas modales. Así, queda en manos del traductor

reflexionar sobre la conveniencia de traducirlas, como también elegir la opción más adecuada respetando el sentido del enunciado.

Palabras clave: partícula modal, equivalente, ja, doch.

Abstract

As a mainly oral linguistic phenomenon, German modal particles often appear in literary texts that reproduce orality and pose a translation challenge due to the lack of direct equivalents in Romance languages. The aim of this paper is to offer a general knowledge of modal particles, specifically *ja* and *doch*, as well as to analyze and discuss possible translations into Catalan. Studies carried out by linguists, professors and experts on the subject have been used as a starting point, and a literary work together with its corresponding translation into Catalan have contributed to putting the theoretical reasoning into practice and carrying out a contrastive analysis. It is shown that there is no direct correspondence between German modal particles and other words in Catalan, and these particles may even lack translation. However, there are other resources available in the Catalan language that can express the same content as modal particles. Thus, it is in the translator's hands to reflect on the convenience of translating them, as well as to choose the most appropriate option while respecting the meaning of the sentence.

Key words: modal particle, equivalent, ja, doch.

Taula de continguts

1	INTRODUCCIÓ	1
2	HISTÒRIA I DENOMINACIONS	3
3	DEFINICIÓ I FUNCIÓ	5
4	CLASSIFICACIÓ	7
5	CARACTERÍSTIQUES	8
5.1	Propietats morfosintàctiques.....	8
5.2	Propietats semanticopragmàtiques	10
5.3	Propietats fonètiques i fonològiques	10
6	LA PARTÍCULA MODAL JA	12
6.1	Introducció.....	12
6.2	Definicions	12
6.3	Classificacions	14
6.3.1	<i>Oracions declaratives</i>	14
6.3.2	<i>Oracions interrogatives</i>	15
6.3.3	<i>Oracions exclamatives</i>	16
6.3.4	<i>Oracions imperatives</i>	17
6.3.5	<i>Oracions justificatives</i>	17
6.4	Conclusió.....	17
7	LA PARTÍCULA MODAL DOCH	18
7.1	Introducció.....	18
7.2	Definicions	18
7.3	Classificació.....	20
7.3.1	<i>Oracions declaratives</i>	20
7.3.2	<i>Oracions interrogatives</i>	21
7.3.3	<i>Oracions exclamatives</i>	22
7.3.4	<i>Oracions imperatives</i>	22
7.3.5	<i>Oracions desideratives</i>	23
7.4	Conclusió.....	23
8	LES PARTÍCULES MODALS ALEMANYES: UN REPTE DE TRADUCCIÓ	24
8.1	Equivalents de <i>ja</i> i <i>doch</i> en català	24
8.1.1	<i>Elements suprasegmentals</i>	25
8.1.2	<i>Interjeccions</i>	26

8.1.3	<i>Tags o preguntes confirmatòries</i>	26
8.1.4	<i>Locucions</i>	27
8.1.5	<i>Adverbis</i>	28
8.1.6	<i>Connectors</i>	28
8.1.7	<i>Paràfrasis</i>	29
8.1.8	<i>Traducció zero</i>	31
9	JA I DOCH EN UN CONTEXT LITERARI	32
9.1	Elements suprasegmentals	32
9.2	Interjeccions	33
9.3	Tags o preguntes confirmatòries	33
9.4	Locucions	34
9.5	Adverbis	34
9.6	Connectors	35
9.7	Paràfrasis	36
9.8	Traducció zero	36
10.	CONCLUSIONS	38
11.	REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	40

1 INTRODUCCIÓ

Aquest treball se centra en les partícules modals (d'ara endavant PMs) de la llengua alemanya, una classe lexemàtica clau dins la comunicació en aquesta llengua. De la mateixa manera que una expressió en català com *Que maca ets!* és diferent d'una altra com *Però que n'ets, de maca!*, les PMs alemanyes també aporten un matís essencial per expressar l'actitud del parlant.

La motivació resulta de la falta d'equivalents lèxics concrets de les PMs en les llengües romàniques, la qual cosa en dificulta la traducció i l'aprenentatge. És per això que la tasca que tenen els traductors de traslladar aquestes paraules de la llengua alemanya a una altra llengua que no té aquesta classe de paraules és complexa i difícil. Aquesta falta d'equivalents directes és el que ha motivat molts autors a investigar-ne la funció i possibles traduccions.

Teòricament, la recerca d'un sol significat per a cada partícula seria la idònia per redactar un diccionari o ensenyar les PMs a les classes d'alemany com a llengua estrangera, encara que, a la pràctica, el minimalisme sembla difícil d'aplicar (Prüfer, 1995, p. 29).

En conseqüència, les PMs representen una dificultat i un problema per als estudiants d'alemany com a llengua estrangera. Dins l'àmbit de l'ensenyament, les partícules no es mencionen als apartats gramaticals. Això és degut a la dificultat que comporta explicar-les, sobretot als estudiants de nivell bàsic, i comprendre-les. En l'àmbit de la traductologia, encara hi ha un debat sobre si s'haurien de traduir. Tot i que hi ha paràfrasis que poden reproduir el significat de les partícules, a les traduccions molt sovint es troben omissions (Buthmann, 2014, p. 2).

L'objectiu principal d'aquest treball és oferir una visió general de les PMs, analitzar dues de les PMs més freqüents en la llengua alemanya (*ja* i *doch*), així com reflexionar sobre els possibles equivalents en català i comentar algunes traduccions.

Les fonts d'informació són articles científics i tesis doctorals en paper o en línia. Per la tercera part del cos del treball, en què es comenten opcions de traducció, s'ha utilitzat el relat *Die Verwandlung*, escrit per Franz Kafka, juntament amb la traducció al català (*La metamorfosi*) de Jordi Llovet. Els exemples que il·lustren les explicacions s'han extret de les publicacions indicades a la bibliografia.

Finalment, el treball està estructurat en tres grans blocs. El primer tracta, des d'un punt de vista teòric, els aspectes formals que ofereixen un coneixement general d'aquest grup de paraules. El segon bloc se centra en l'anàlisi de dues PMs: *ja* i *doch*. Per acabar, el tercer bloc està dedicat a l'àmbit de la traducció: s'expliquen possibles equivalents en català i s'analitzen alguns enunciats que contenen PMs extrets d'una obra literària i es comenta la corresponent traducció al català.

2 HISTÒRIA I DENOMINACIONS

La investigació de les partícules modals de la llengua alemanya sempre s'ha trobat enmig d'un panorama força complex. L'interès per estudiar-les a fons va néixer no fa tants anys.

A mitjan segle XX, les partícules modals es consideraven elements perifèrics del llenguatge. Tant és així que alguns lingüistes s'hi referien fent servir denominacions que els treien importància i formaven una imatge més aviat negativa d'aquest grup de paraules. Aquesta perspectiva excloent la conformaven denominacions com *Flickwörter* —paraules expletives—, *Füllwörter* —paraules condiment— o *Färbewörter* —paraules acolorides— (Schoonjans, 2018, p. 11). Fins i tot, Reiners (1942, p. 340, citat per Schoonjans, 2018, p. 11) les va arribar a definir com *Läuse in dem Pelz unserer Sprache* —polls per la pell de la nostra llengua—. D'altra banda, Beerbom (1991, p. 25) les anomenava *ein Dorn im Auge* —una espina dins l'ull—. Consegüentment, es va promoure la idea d'evitar-les i renunciar a utilitzar-les. Tots aquests qualificatius ja no es fan servir en les investigacions més recents, ja que més endavant es va descobrir que les partícules modals sí que tenien una funció rellevant, i que no eren dins una oració pel simple fet d'omplir-la.

Altres denominacions emprades per referir-se a les partícules modals (però que no pertanyen al punt de vista excloent) són *Einstellungspartikeln* —partícules d'actitud—, *Illokutionspartikeln* —partícules il·locutives—, *Satzpartikeln* —partícules fraseològiques—, *Gesprächspartikeln* —partícules de conversa— i *Präsuppositionspartikeln* —partícules de pressuposició— (Schoonjans, 2018, p. 11). No obstant això, després de la publicació de la tesi de Weydt *Abtönungspartikel* l'any 1969, les denominacions més esteses van ser *Modalpartikel* (partícula modal) i *Abtönungspartikel* (partícula d'atenuació), termes que encara figuren en els últims estudis. En els articles en català o en castellà es fa servir sempre la primera opció.

No va ser fins a l'últim terç del segle XX, més concretament a finals dels anys seixanta i principis dels anys setanta, que es va produir l'anomenat canvi pragmàtic (*pragmatische Wende*). Aquest canvi d'enfocament va consistir en una aproximació dels lingüistes als aspectes orals de la llengua, deixant una mica de banda l'interès per la part més teòrica. Per aquest motiu, les partícules modals, tenint en compte que formen part sobretot de la llengua oral, van despertar un interès creixent que era gairebé inexistent fins aleshores.

L'inici d'aquesta nova etapa lingüística la van marcar els lingüistes Krivonosov i Weydt, pioners en el camp de les partícules modals, que van aportar investigacions importants.

Cap als anys noranta del segle XX, es van produir intents aïllats d'estudis sobre el tema, però que no van concloure en una teoria unificada. No obstant això, les partícules modals van passar a ser un camp d'estudi del qual els lingüistes van començar a ocupar-se intensament, sobretot quant als aspectes que van més enllà de la lingüística pragmàtico-discursiva: es duen a terme investigacions sintàctiques (Bayer & Obenauer, 2011; Coniglio, 2011; Grosz, 2005; citats per Gutzmann i Turgay, 2016, p. 2) i semàntiques (Zimmermann, 2004; Mc Cready, 2012; Karagjosova, 2004; citats per Gutzmann i Turgay, 2016, p. 2). Així doncs, a causa de la falta d'homogeneïtat en els estudis de les PMs, s'ha comprovat que existeix una gran controvèrsia a l'hora de definir, classificar i caracteritzar aquest grup de paraules. Les propostes tan diverses resultants dels diferents criteris que s'han anat aplicant al llarg dels anys han donat lloc a una dificultat per establir criteris comuns. És per això que aquest camp d'estudi suposa, sobretot per als no-germanoparlants, un repte, ja que es percep una idea vaga i confusa de les PMs.

3 DEFINICIÓ I FUNCIO

Arran de la varietat d'enfocaments que cada autor ha adoptat, s'han establert límits molt diversos per determinar el concepte de *partícula modal* de la llengua alemanya. Fins ara no s'ha arribat a cap consens sobre com definir aquesta categoria. Les diferents definicions que proposen alguns autors s'exposen a continuació.

Certs lingüistes com Gutzmann (2010, p. 1) o Ferrer Mora (2001, p. 95) comencen la definició afirmant que les partícules modals són una classe de paraules definida i tancada. Tanmateix, aquesta idea la posa en dubte Eisenberg (2006, p. 210, citat per Herberholz, 2013, p. 247), que assenyala que no es tracta d'una classe de paraules homogènia, ja que hi ha grans problemes de delimitació amb altres classes de paraules no flexives.

El que sí que es pot demostrar i confirmar és que són paraules invariables, és a dir, la seva forma no permet cap mena de flexió, tal com les preposicions, les conjuncions i els adverbis. Potser és per això que molts autors com Abraham (1991), Cardinaletti (2007), Jacobs (1991) o Zimmermann (2004) consideren que les PMs són una subclasse d'adverbis, i, encara que històricament algunes partícules modals deriven d'adverbis i moltes presenten homònims que solen ser adverbis (com *doch*, *eigentlich*, *eben*, *etwa*, *einfach*, *nun*, *mal*, *schon*, *vielleicht* i *ruhig*), s'ha demostrat que les PMs no són adverbis i no es comporten com a tals ni morfosintàcticament ni semànticament (Struckmeier, 2014, p. 18-19).

Un altre element que cal afegir a la definició és el que planteja José Torregrosa Azor (2014a, p. 136): "Les PMs són un conjunt d'elements que pertanyen al codi oral". En efecte, és difícil trobar partícules modals en textos escrits.

D'altra banda, les PMs també exerceixen un paper important dins l'enunciat. Anteriorment, s'ha dit que abans de les aportacions de Krivonosov i Weydt es promovia prescindir-ne de l'ús. Aleshores eren considerades paraules absolutament mancades de sentit, que no només exercien la funció d'actuar com a paraules de farciment. En conseqüència, l'ús de les PMs corresponia a una manifestació pròpia d'un estil descuidat i impropï que convé evitar. Aquesta concepció està marcada per una apreciació pejorativa d'aquest grup de paraules. Després de la *pragmatische Wende*, però, creix l'opinió que les PMs fan més que condimentar els enunciats. Per tant, ja no es consideren mots insignificants perquè tenen una funció (Waltereit, 2006, p. 8, citat per Schoonjans, 2018, p. 12). Segons Ferrer Mora (1997, p. 184), expressen l'actitud del parlant cap a un

enunciat, és a dir, expressen la manera com el parlant valora, enjudicia o es refereix a un enunciat (o a un context o a una situació tant lingüístic/a com extralingüístic/a). El diccionari Duden també afirma que s'utilitzen per donar a un enunciat un cert to subjectiu o per referir-se a un enunciat anterior d'una determinada manera. En aquestes definicions es troba un concepte fonamental, que és la intersubjectivitat, perquè en les PMs no només intervé el parlant, sinó també l'oient, de manera que totes dues parts són fonamentals, per la qual cosa és lògic que es facin servir majoritàriament en la llengua oral. Aquesta idea d'intersubjectivitat la sosté Thurmair (1989, p. 94) i Liefländer-Leskinen (2004, p. 550, citat per Schoonjans, 2018, p. 12). La primera assenyala que el parlant pot donar pistes a l'interlocutor sobre com avalua l'enunciat, com ha pres l'enunciat anterior o com avalua els coneixements i expectatives de l'oient, perquè el parlant no només inclou la seva posició, sinó també la de l'oient. Es té en compte el nivell de coneixement i l'opinió i el comportament de l'oient. Així doncs, es considera també una funció de les PMs la influència sobre l'actitud de l'interlocutor. La segona afirma de forma semblant que les PMs afegixen un significat subjectiu o intersubjectiu a l'enunciat donant a entendre la postura del parlant davant allò que diu, la relació d'allò que es diu amb el context, la reacció esperada de l'oient, etc.

D'altra banda, Brausse (1985, p. 142, citat per Schoonjans, 2018, p. 13) hi veu una funció de connexió, perquè la partícula pot vincular l'enunciat a un aspecte de la situació conversacional; aquest aspecte pot ser el contingut d'un enunciat anterior, però també pot estar vinculat a un aspecte verbal. Per tant, les PMs solen aportar una justificació o una explicació d'allò que s'ha dit anteriorment.

Finalment, les partícules no només expressen l'actitud del parlant sobre allò que s'ha dit, sinó que s'utilitzen en el discurs de manera conscient o inconscient, igual que totes les altres expressions. En determinades situacions l'oient espera la partícula, de manera que l'absència de partícula pot ser un indicatiu d'un domini insuficient de la llengua (Cárdenes Melián, 1997, p. 4, citat per Buthmann, 2014, p. 52).

En definitiva, les PMs són un grup de paraules heterogeni conformat per mots invariables que pertanyen principalment al llenguatge oral. Impliquen un to subjectiu del parlant i estableixen una connexió entre l'enunciat que es pronuncia i l'enunciat o fet anterior. Per consegüent, no només el parlant té un paper important dins l'enunciat, sinó també l'oient o oients i el context comunicatiu, sigui lingüístic o extralingüístic.

4 CLASSIFICACIÓ

Ja formulada una definició completa, hi ha el problema de quins mots es consideren part de la classe lexemàtica de les PMs i quins no. En aquesta qüestió també difereixen les opinions dels lingüistes. Els inventaris que coincideixen és perquè els autors adopten un mateix enfocament metodològic per analitzar les PMs. Aquest capítol es basa en l'inventari de Torregrosa Azor (2014b, p. 67).

D'una banda, hi ha autors que classifiquen les PMs en un sentit estret, tal com Weydt (1969), Beerbom (1991), Thurmair (1989), Krivonosov (1977a), Schwanzer (1965), Giráldez (2002) i Gornik-Gerhardt (1981). Els mots que aquests autors consideren PMs, amb algunes petites variacions són: *aber, auch, bloß, denn, doch, eben, eigentlich, einfach, mal, etwa, gerade, halt, ja, ruhig, schon, vielleicht* i *wohl*. Weydt afegeix a la llista *gerade*, mentre que Thurmair també proposa *eh/sowieso* i *mir. Nur* també és freqüentment considerada PM en alguns autors, com Gornik-Gerhard, Beerbom, Giráldez i Thurmair. Schwanzer (1965) fins i tot defensa una visió molt minimalista: de la llista anterior, només considera PMs *aber, ach, also, denn, doch, mal* i *nur*.

D'altra banda, altres autors enfoquen la classificació de les PMs des d'un punt de vista més ampli, com Admoni (1970), Arndt (1960) o Lütten (1977). Aquests autors suggereixen mots que, de manera menys freqüent, apareixen com PMs, tal com *allein, also, da, dabei, denn, dennoch, durchaus, freilich, ganz, gar, jedenfalls, nämlich, nicht, noch, richtig, schon, sehr, selbst, so, sogar, zu* o *zwar*. Burkhardt (1982) fins i tot arriba a mencionar cinquanta-una partícules.

5 CARACTERÍSTIQUES

Com ja s'ha mencionat anteriorment, fins ara no hi ha cap acord amb relació a quins mots pertanyen a la categoria gramatical de les PMs. No obstant això, les característiques d'aquest grup de paraules, explicades a continuació, han estat citades en repetides ocasions per la majoria dels experts que han investigat aquest tema, per la qual cosa hi ha una certa avinença. Les següents propietats estan basades en els estudis de Ferrer Mora (2001), Herberholz (2013), König (1997), Martos Ramos (2001), Prüfer (1995), Schulze (1990, p. 9), Thurmair (1989, p. 37), Torregrosa Azor (2014b, p. 137), Unger (2016) i Weydt (1969).

És essencial saber diferenciar les partícules modals dels seus homònims; encara que es tracti del mateix mot, són expressions diferents i, consegüentment, posseeixen particularitats diferents. Segons la branca de la lingüística a la qual pertanyen, les propietats es dividiran en tres grups: les propietats morfosintàctiques, les propietats semanticopragnàtiques i les propietats fonètiques i fonològiques.

5.1 Propietats morfosintàctiques

Des del punt de vista morfosintàctic, les PMs presenten set característiques en relació amb la seva estructura interna i les regles combinatòries dins les oracions. Primerament, són invariables; això implica que no es poden flexionar ni canvien de forma en cap cas. Tampoc no es poden coordinar ni negar. (Weydt, 1969, p. 67-68; Schulze, 1990, p. 9; Thurmair, 1989). Vegeu els exemples (1) i (2):

- (1) *Peter ist **ja und sogar** nach Hause gegangen. (Unger, 2016, p. 35)
- (2) *Peter ist **nicht ja** nach Hause gegangen. (Unger, 2016, p. 35)

Això no obstant, les PMs poden ser combinables, encara que amb certes restriccions, ja que no totes són compatibles entre si (Ferrer Mora, 2001, p. 97).

En segon lloc, presenten formes homògrafes en altres categories gramaticals (Weydt, 1969, p. 68). Per exemple, *nur* com a adverbi presenta el significat de *només*; *denn* també vol dir *perquè* quan funciona com a conjunció, etc.

A més, les PMs són elements opcionals, atès que si les ometem, la gramaticalitat de la construcció oracional no experimentarà cap canvi. Això és degut al fet que l'ús de les PMs depèn de la pragmàtica discursiva, en la qual el parlant presenta la seva actitud enfront del que expressa la proposició (Thurmair, 1989; Schulze, 1990, p. 9). Una

excepció a aquesta particularitat és la PM *doch* en oracions desideratives, en què la presència de la PM és obligatòria. A l'exemple (3), no s'admet l'omissió de *doch* si es vol expressar un desig; en cas que s'ometés, es tractaria d'una oració subordinada condicional que necessitaria una oració principal (Ferrer Mora, 2001, p. 97).

(3) Wenn er **doch** käme! (Ferrer Mora, 2001, p. 97)

Així mateix, les PMs no poden aparèixer de manera aïllada com a resposta a una pregunta que s'hagi formulat (Thurmair, 1989).

(4) —Kommst du morgen?

—**Ja**. (Struckmeier, 2014, p. 26)

A l'exemple (4), *ja* no és una partícula amb funció modal, sinó una partícula d'afirmació a una pregunta que no depèn de la pragmàtica. Atès que no es tracta d'una PM, en aquest cas és correcta la seva aparició de forma aïllada.

En cinquè lloc, no exerceixen una funció independent dins l'estructura sintàctica de l'oració (Torregrosa Azor, 2014b, p. 137). Addicionalment, les PMs apareixen al *Mittelfeld*, abans del rema i després de tots els elements pronominals (Thurmair, 1989, p. 29; Prüfer, 1995, p. 23). El *Mittelfeld* és l'espai comprès entre el verb conjugat, que generalment ocupa la segona posició sintàctica, i el verb en infinitiu, en cas que n'hi hagi. Per tant, no poden ocupar soles la primera posició de la frase, l'anomenat *Vorfeld* (Thurmair, 1989; Schulze, 1990, p. 9). Normalment, els mots a l'esquerra de la PM representen el tema (la informació coneguda), mentre que els mots a la dreta de la PM constitueixen el rema (la informació nova). Així, es pot afirmar que les PMs precedeixen el nucli del missatge (Jiang, 1994, p. 62-63, citat per Herberholz, 2013, p. 249).

(5) a. Peter ist **ja** aus lauter Zerstreuung nach Hause gegangen.

b. *Peter ist nach Hause gegangen **ja** aus lauter Zerstreuung.

c. *Peter **ja** ist nach Hause gegangen. (Unger, 2016, p. 34)

L'oració (5b) és incorrecta perquè la PM *ja* està col·locada després del rema (*nach Hause gegangen*). D'altra banda, (5c) també és erroni: *ja* apareix abans del verb conjugat (*ist*). Només seria correcte l'enunciat (5a), en què la partícula apareix abans del rema i després del verb conjugat en segona posició sintàctica.

En darrer lloc, les PMs no són susceptibles de ser interrogades o qüestionades; això significa que no poden ser focalitzades per un pronom interrogatiu (Ferrer Mora, 2001, p. 97; König, 1997).

5.2 Propietats semanticopragmàtiques

Des del punt de vista semanticopragmàtic, es distingeixen cinc característiques principals. La primera és la dependència de la modalitat oracional, això és, algunes PMs poden aparèixer només en determinades modalitats oracionals (interrogativa, declarativa, exhortativa, etc.). Aquest fet provoca l'existència d'una relació entre les partícules i determinats valors il·locutius (Ferrer Mora, 2001, p. 97).

A més a més, no posseeixen un significat lèxic independent, sinó que adquireixen el seu valor a partir de la relació amb els altres elements de l'oració. És per això que es diu que el seu significat és modal i es troba en el nivell pragmàtic (Thurmair, 1989; Schulze, 1990, p. 9). L'enunciat (6), depenent de la posició de la PM *doch*, es va modificant de manera diferent.

- (6) Frau Neumann hat () gestern () ihrer Tochter () das versprochene Fahrrad () geschenkt.
(Hentschel 1983, p. 46, citat per Herberholz, 2013, p. 249)

En tercer lloc, el valor de les PMs depèn del context comunicatiu (Torregrosa Azor, 2014b, p. 137). A l'hora de fer servir una PM o analitzar-ne l'ús és essencial conèixer els factors, tant lingüístics com extralingüístics, que intervenen en l'acte de parla.

Per afegiment, la presència sobretot en la llengua oral també es considera una característica important de les PMs. La presència de partícules en documents escrits és degut a l'intent de reproduir la forma oral de la llengua. La freqüència d'ús a l'oralitat en comparació amb la freqüència d'ús en textos escrits és considerablement major (Torregrosa Azor, 2014a, p. 137).

Finalment, les PMs influeixen en la funció il·locutiva de l'enunciat. Unes vegades reforcen la il·locució de l'oració, mentre d'altres la contradiuen i poden modificar-la (Ferrer Mora, 2001, p. 97).

5.3 Propietats fonètiques i fonològiques

Quant a les característiques relacionades amb la fonètica i la fonologia, destaca la manca d'accentuació. Les PMs són àtones, no porten cap accent principal dins l'oració, amb l'excepció d'alguns casos de *ja*, *bloß* i *nur*. Això no vol dir que les seves formes

homòfones d'altres categories gramaticals no puguin ser tòniques (Thurmair, 1989; Schulze, 1990, p. 9). A (7), per exemple, l'accent recau sobre *an* i no sobre *doch*, que té el valor de PM.

(7) Ruf **doch** án! (Martos Ramos, 2001, p. 170)

6 LA PARTÍCULA MODAL JA

6.1 Introducció

Gutzmann i Turgay (2016, p. 16) realitzaren un estudi basat en un corpus en el qual es va arribar a la conclusió que la PM *ja* és, amb diferència, la que fan servir més sovint els parlants alemanys. De fet, la seva freqüència d'ús és més del doble que la freqüència d'ús de la segona PM més utilitzada, que és *halt*. En aquest sentit, la PM *ja* representa gairebé la meitat de l'ús de les PM, en concret, el 43,3 %.

Aquest capítol se centra en *ja* només com a partícula amb funció modal, i no pas en l'adverbi. Amb l'exemple (1), Gutzmann (2010, p. 4) exposa que *ja* no influeix en les condicions de la realitat (*Wahrheitsbedingungen*) perquè el David continua essent un zombi tant a (1a) com a (1b). Les dues frases són certes, sempre que el David sigui un zombi. No obstant això, com que l'ús de les PMs depèn del context, els contextos en els quals (1b) es pot expressar són diferents dels contextos en els quals (1a) es pot expressar. Sense un context comunicatiu, no es pot saber quina de les dues frases s'ha de fer servir.

(1) a. David ist ein Zombie.

b. David ist **ja** ein Zombie. (Gutzmann, 2010, p. 4)

A continuació, es presenten les definicions de la PM *ja* proposades per alguns autors. Encara que hi ha diferències entre les definicions, la majoria d'autors coincideixen en el significat modal. Per entendre millor la funció d'aquesta PM, cal tenir en compte el concepte de *familiaritat* (en alemany *Bekanntheit*), en altres paraules, el coneixement que algú té d'una informació determinada i, consegüentment, del context.

6.2 Definicions

Moroni (2005, p. 9) afirma que la PM *ja* indica que el parlant suposa que l'oient també coneix o hauria de conèixer el fet del qual es parla, perquè l'oient hauria de disposar d'informació suficient. Sense la partícula, el significat de l'enunciat no es veu afectat, però amb ella s'indica la familiaritat i la indisputabilitat (*Unstrittigkeit*) de la informació. És per això que les pressuposicions contextuais són imprescindibles, ja que sempre s'ha de tenir en compte la informació present en el context. Helbig (1990, p. 172, citat per Buthmann, 2014, p. 175) ens ofereix una definició semblant: el parlant expressa amb *ja* el supòsit que un fet és cert i possiblement conegut per l'oient.

Tal com assenyala Herberholz (2013, p. 256), *ja* dona una indicació dels coneixements previs de l'oient. Afegeix els següents exemples:

(2) Ich hab's dir **ja** gesagt!

(3) Ich habe es **ja** gesagt, ich bin nicht gut in Konversation. (Herberholz, 2013, p. 256)

En tots dos casos, sembla que l'enunciat sigui un recordatori evident d'alguna conversa o esdeveniment anteriors (Herberholz, 2013, p. 256). Per tant, (2) i (3) remetent a alguna situació que ja s'ha produït, la qual l'oient hauria de recordar. Si no, l'ús de *ja* seria inadequat. Brünjes (2014, p. 144, citat per Schoonjans, 2018, p. 38) fa servir el terme *acord* entre el parlant i l'oient respecte a la proposició per referir-se a la informació que comparteixen els dos interlocutors.

Segons Ferrer Mora (2001, p. 104), explicitar la informació de base comuna compartida pels interlocutors seria irrellevant i innecessari. Per això, el significat pragmàtic consisteix a "marcar el contingut proposicional com a conegut tant per al parlant com per a l'oient". Unger (2016, p. 66) explica que la PM *ja* és adequada per marcar proposicions que no necessiten gaire reforç probatori, però que es beneficiaren d'algun efecte d'aquest tipus, és a dir, la informació és innecessària, però té una funció dins l'enunciat.

Malgrat tot, Hentschel (1986) i Wauchope (1991) asseguren que, encara que en la majoria d'ocasions l'oient coneix la informació que es transmet, la *familiaritat* no és un prerrequisit indispensable a l'hora d'utilitzar la PM *ja*: hi pot haver casos, que ja s'explicaran més endavant, en què la informació sigui nova per a l'oient (citat per Schoonjans, 2018, p. 39). Aquesta idea també la confirma König (1997, p. 69-70), que s'oposa a l'existència d'un coneixement comú en totes les frases amb *ja*, apuntant que no tots els usos de la partícula *ja* indiquen un coneixement compartit, i ho demostra amb els següents exemples:

(4) a. Dein Mantel ist **ja** ganz schmutzig.

b. Paul hat **ja** noch gar nicht bezahlt. (Unger, 2016, p. 43)

A (4a), el parlant indica a l'oient alguna cosa de la qual l'oient encara no s'ha adonat. En aquest cas, podria ser que l'oient no sàpiga que la part del darrere del seu abric està bruta. Per tant, el parlant està alertant l'oient d'aquest fet. A (4b), el parlant podria haver-se adonat, mentre revisa el pagament, que el Paul encara no ha pagat.

D'acord amb l'explicació de Reineke (2016, p. 98, citat per Schoonjans, 2018, p. 38), el parlant no té per què assumir que l'oient ja coneix els fets, per tant, els menciona. Tanmateix, si l'oient ja coneix els fets i el parlant els transmet prescindint de la PM, això seria una “amença per a la cara” (*gesichtsbedrohend*) de l'oient, els coneixements del qual es podrien entendre com una subestimació. En conseqüència, Reineke (2016, p. 95, citat per Schoonjans, 2018, p. 38) assenyala que la partícula s'utilitza com una estratègia “per salvar la cara” (*Gesichtswahrung*), per referir-se a un esdeveniment que el destinatari pot o no conèixer.

6.3 Classificacions

Segons la modalitat oracional, la PM *ja* té diferents funcions. Aquest apartat es divideix en les modalitats declarativa, interrogativa, exclamativa, imperativa i justificativa.

6.3.1 Oracions declaratives

Les oracions declaratives constitueixen la modalitat oracional en la qual *ja* apareix més sovint. En aquesta modalitat és important tenir en compte els conceptes d'adequació i inadequació. Això vol dir que un enunciat amb *ja* és adequat o inadequat segons si compleixen les *Gebrauchsbedingungen* o condicions d'ús imposades per la partícula. En un context en què es presenta una informació òbviament nova i no immediatament evident, l'ús de *ja* és inadequat (Gutzmann i Turgay, 2016, p. 11). A l'exemple (5a), un pare que surt radiant d'alegria del paritori i anuncia:

(5) a. Es ist ein Mädchen!

b. #Es ist **ja** ein Mädchen! (Gutzmann, 2010, p. 4)

L'exemple (5b) no és adequat perquè no es donen les condicions d'ús imposades per *ja*: l'oient no sap que l'infant és una nena; per tant, és una informació nova per ell i s'ha de prescindir de l'ús de la PM.

No obstant això, l'objectivitat dels fets la posen en dubte alguns autors. Segons Ferrer Mora (2001, p. 104), encara que un enunciat amb *ja* pot ser aparentment innecessari, pot ser també una estratègia del parlant. Thurmair (1989, p. 106) igualment afirma que no sempre és possible suposar que els fets es coneixen objectivament. El parlant pot utilitzar la PM de manera deliberada com una estratègia retòrica per crear un efecte irònic o per evitar la contradicció per part de l'oient. En aquests casos, la familiaritat és més o menys

imposada, és a dir, la familiaritat amb la informació es projecta en l'oient. És el cas de l'exemple (6), en què el coneixement dels fets no és gaire evident.

(6) Würden Sie bitte weiter durchgehen! —Nein, ich muss **ja** nächste Station schon aussteigen! (Rinas, 2007, p. 205, citat per Schoonjans, 2018, p. 143)

El fet que el parlant baixi a la següent estació abans no formava part de la base comuna de coneixements, però el parlant l'emmarca de tal manera que és probable que l'oient l'accepti.

Blass (2000, citat per Unger, 2016, p. 42) també apunta que aquest coneixement compartit es pot explotar per finalitats argumentatives i manipulatives. Reiter (1985, citat per Schoonjans, 2018, p. 37) es refereix a aquesta idea anomenant-la *perfídia del ja*. Si la PM no té un significat irònic, la intenció de *ja* és que l'oient pensi que aquest fet desconegut per ell hauria de ser realment conegut, i, consegüentment, hauria de preferir no posar cap objecció, com és el cas de l'exemple (6).

Reineke (2016, p. 89-90, citat per Schoonjans, 2018, p. 39), a més de *conegut* per descriure el significat de *ja*, proposa la denominació d'*inqüestionable*, és a dir, que la veritat del fet del qual es parla es presenta com *inqüestionable*. L'autora menciona el concepte de *veritat*, concepte que també defensat per Rinas (2007a, citat per Schoonjans, 2018, p. 38), que prefereix no atribuir un significat de familiaritat a *ja*, sinó suposar que aquesta partícula marca la veritat. Però com que el terme *veritat* té una càrrega lògica-filosòfica, Rinas utilitza la paràfrasi de *no-contradicció-expectativa*, paràfrasi que, segons Schoonjans (2018, p. 39), s'ha de vincular a la interpretació que està en consonància amb el concepte d'*acord*. Així i tot, aquest terme també es podria interpretar intersubjectivament: el parlant no mostra acord amb l'oient, sinó que projecta l'acord amb la seva afirmació en l'oient, és a dir, indica que l'oient podria o hauria d'estar d'acord amb l'afirmació.

6.3.2 Oracions interrogatives

Kwon (2005, p. 32) confirma la impossibilitat que la PM *ja* aparegui en preguntes. Tot i això, Meibauer (1994, p. 150, citat per Kwon, 2005, p. 32) considera el següent enunciat acceptable:

(7) Hast du auch **ja** das Fenster geschlossen? (Meibauer, 1994, p. 133)

La PM sempre apareix després de *auch* en oracions interrogatives. Kwon (2005, p. 33) no considera (7) una pregunta, sinó una exhortació des del punt de vista il·locutiü.

6.3.3 Oracions exclamatives

La PM *ja* també es fa servir en oracions exclamatives, i, més concretament, per expressar sorpresa davant un fet que el parlant no s'espera. A part de la sorpresa (o percepció inusual) del parlant, es requereix, com en les altres modalitats oracionals, que el fet sigui conegut pel parlant (Kwon, 2005, p. 37). Vegeu l'exemple (8):

(8) Ach so, das ist **ja** hochinteressant/wunderbar/großartig/toll! (Kwon, 2005, p. 37)

L'enunciat (8) es pronuncia en una situació en la qual el parlant percep com inusual la veracitat del fet, el qual l'oient també coneix.

La sorpresa, però, no s'indica amb la PM, sinó amb les condicions textuals. La funció de *ja* és només intensificar el significat de la sorpresa. A (9), l'oient hauria de saber que està sagnant, i el parlant activa aquest coneixement concret i el marca com a rellevant per a l'estat actual de la conversació.

(9) Du blutest **ja**! (Thurmair, 1989, p. 107)

Tal com assenyala Thurmair (1989, p. 107), pel que fa a l'ús de *ja* en contextos que expressen sorpresa, sembla contradictori el fet que la PM presenti la característica de familiaritat i explica que el parlant suposa que tots els elements situacionals que motiven l'enunciat també estan a l'abast de l'oient. Com que el parlant no sap si l'oient ha fet la mateixa observació que ell, prefereix marcar l'enunciat com a conegut abans que fer l'efecte de voler atribuir a l'oient una poca capacitat d'observació. L'autora anomena la PM *ja* que apareix en aquesta modalitat oracional *Überraschungs-ja* (*ja de sorpresa*). D'altra banda, Waltereit (2006, p. 42, citat per Schoonjans, 2018, p. 40) fins i tot defensa la postura que el *ja* en una oració de sorpresa només s'utilitza quan l'oient encara no coneix els fets, mentre que König (1997, p. 69) defensa la idea que aquestes proposicions (que ell qualifica d'*emfàtiques*) s'utilitzen per cridar l'atenció de l'oient sobre una qüestió.

Alguns autors, com Rinas (2007a: 210, citat per Schoonjans, 2018, p. 40-41), consideren que no hi ha cap variant separada del *ja*, és a dir, no existeix cap distinció entre el *ja* de sorpresa i el *ja* en oracions declaratives. En tots dos casos, no s'espera cap rèplica o protesta per part de l'oient.

6.3.4 Oracions imperatives

En les oracions imperatives, la PM *ja* és tònica, és a dir, porta l'accent de l'oració. Aquesta és una excepció a la característica mencionada abans que les PM són àtones perquè no porten cap accent principal dins l'oració.

Segons Foolen (1989, p. 314, citat per Kwon, 2005, p. 39), la partícula en una oració imperativa denota la suposició que l'oient no realitzaria l'acció desitjada pel parlant sense la indicació. El parlant, quan afegeix *ja*, indica que té una raó especial per fer una incitació forta.

Aquí entra en joc el concepte d'*intensificació* (*Verstärkung*), perquè a través de la partícula s'intensifica l'expressió de voluntat del parlant. La petició, afirma König (1997, p. 70), sol tenir el caràcter d'una advertència o una amenaça, com a l'exemple (10):

(10) Also, ich will nicht ohne Satire leben. Hör **ja** nicht auf damit! Versprochen? (Kwon, 2005, p. 39)

6.3.5 Oracions justificatives

Schoonjans (2018) afegeix la modalitat oracional justificativa, encara que la majoria d'autors no la mencionen, ja que podria formar part de les oracions declaratives.

Rudolph (1986, p. 83, citat per Schoonjans, 2018, p. 41) afirma que *ja*, en aquest cas, apareix com a marcador d'una relació causal, i transmet amb *ja* la raó o la justificació pel fet de l'enunciat anterior.

6.4 Conclusió

En definitiva, la PM *ja* implica que existeix alguna mena de familiaritat amb els fets expressats: tant el parlant com l'oient teòricament estan al corrent del coneixement de què es parla. Això vol dir que la informació que es vol transmetre no és nova, encara que hi pot haver excepcions, com expressar una informació nova per l'oient com a estratègia del parlant.

Els límits entre modalitats oracionals són difícils d'establir, ja que sovint hi ha diversitat d'opinions a l'hora de classificar un enunciat dins una modalitat o una altra. Aquest és el cas sobretot de la modalitat declarativa i la modalitat exclamativa.

7 LA PARTÍCULA MODAL *DOCH*

7.1 Introducció

Primer de tot, no s'ha de confondre el mot *doch* quan exerceix la funció modal amb el *doch* que funciona com a partícula de resposta, com a marcador discursiu, com a conjunció coordinant o com a adverbi conjuncional (Ferrer Mora, 1997, p. 186-187).

Aquest capítol se centra en el *doch* amb funció modal. Amb els exemples (1a) i (1b), Weydt (1983, p. 9, citat per Herberholz, 2013, p. 252) exposa que *doch* expressa adversitat des d'un punt de vista semàntic.

(1) a. Du kommst mit?

b. Du kommst **doch** mit? (Herberholz, 2013, p. 252)

La diferència entre les preguntes (1a) i (1b), explica Weydt, és que (1b) està formulada de forma més insistent. El parlant, que creu que l'oient no vindrà, espera de debò una resposta afirmativa per part de l'oient.

Doch és la quarta PM més utilitzada, d'acord amb l'estudi realitzat per Gutzmann i Turgay (2016, p. 16) a partir d'un corpus. Afegeix Thurmair (1989, p. 111) que, a més de ser una de les més freqüents en llengua alemanya, és una de les més versàtils. Això es deu al fet que, com es veurà a continuació, pot aparèixer en les modalitats oracionals declarativa, imperativa, desiderativa i en algunes oracions interrogatives i exclamatives. En la majoria dels casos està present en oracions declaratives, i amb menys freqüència en les altres modalitats.

A més, el mot *doch* com a PM sempre és àton. Per tant, compleix la característica que afirma que pràcticament totes les PM són àtones en un enunciat. Si porta l'accent de l'oració, aleshores no té una funció modal.

7.2 Definicions

Per conèixer la funció de *doch* com a PM, es parteix de l'explicació que proposa Weydt (1969, p. 39):

“Der Satz mit *doch* enthält einen Gegensatz zu der bis dahin angenommenen Vorstellung. Die neue Vorstellung soll vom Hörer übernommen werden. „Das mußt du doch zugeben“ (also ist das vorher Gesagte falsch).”

Amb això, Weydt explica que existeix un contrast entre l'oració amb *doch* i la idea assumida fins al moment en què es produeix l'acte de parla. L'oient ha d'adoptar la nova idea. Es pot parafrasejar de la següent manera: "Has d'admetre que...". D'aquesta manera, el parlant indica a l'interlocutor que allò que s'ha dit anteriorment no és correcte.

El concepte que té un paper fonamental en el significat de *doch* és la contradicció o adversativitat, i el mencionen molts autors. Hentschel (1986, p. 148, citat per Buthmann, 2014, p. 65-66) explica que *doch* indica una contradicció entre dos punts de referència ("*doch* drückt einen Widerspruch zwischen zwei Bezugspunkten aus"). Almenys un d'aquests punts és suposadament conegut per l'oient. Weydt (1969, p. 39) també destaca l'element adversatiu de *doch* ("eine leicht adversative Bedeutung"). Aquest element adversatiu o contradicció pot ser una contradicció sobreentesa. Tanmateix, el matís d'adversativitat no és igual de pronunciat, i Hentschel (1986, p. 134, citat per Schoonjans, 2018, p. 43) ho demostra amb l'exemple (2), en el qual *doch* s'ha utilitzat per transmetre un coneixement de fons rellevant pels enunciats posteriors:

- (2) Da war **doch** neulich der schwere Unfall in unserer Straße. Und da hat sich jetzt ergeben, dass... (Hentschel, 1986, p. 134)

L'adversativitat en aquest exemple està present, però no és clara, i està acompanyada d'una informació marcada com a vertadera o coneguda, igual que *ja*.

Helbig (1990, p. 119, citat per Buthmann, 2014, p. 65) afirma que l'enunciat amb *doch* pronunciat pel parlant mostra l'actitud cap a allò que s'ha dit o l'existència o no-existència de fets o circumstàncies en contradicció amb allò que ha passat o s'ha dit anteriorment. Semblantment, *doch* es basa per a König (1997, p. 69) en la comprovació de contradiccions i incoherències. Això suposa que l'oient coneix o hauria de conèixer els fets o circumstàncies dels quals es parla.

Thurmair (1989, p. 112) afegeix al matís adversatiu el tret de correcció. Això vol dir que el parlant espera que l'oient ajusti les seves suposicions o accions de tal manera que siguin compatibles amb els fets marcats com a vertaders.

Per tant, la funció de *doch* és connectiva, perquè indica una comprensió sobre el coneixement previ, i adversativa, perquè mostra una certa discrepància entre el coneixement previ i els fets. A l'exemple (3), la funció connectiva roman en el fet que (b) sap que a (a) li agraden els lliris. La discrepància és que quan (a) diu que no li agraden

els lliris, (b) no estableix una relació entre la conversació i el coneixement previ. És per això que (b) fa servir *doch*.

- (3) a. Entschuldige, die Lilien gefallen mir nicht so gut.
b. Aber du magst **doch** Lilien?
a. Ja, aber nicht die Roten. (Herberholz, 2013, p. 257-258)

El component semàntic de l'adversativitat és el que diferencia l'ús de *doch* de l'ús de *ja*. La veritat o familiaritat expressada per la PM *ja* s'aplica també a l'ús de *doch*, si més no en oracions declaratives (Schoonjans, 2018, p. 42).

7.3 Classificació

Igual que la PM *ja*, els usos de *doch* es poden classificar en funció de la classe de modalitat oracional en la qual es troben. En el cas de *doch*, la partícula sol aparèixer en oracions declaratives, interrogatives, exclamatives, imperatives i desideratives.

7.3.1 Oracions declaratives

En la majoria dels casos, *doch* apareix en la modalitat oracional declarativa i fa referència a un enunciat o a un fet anterior, verbal o no verbal, implícit o explícit. Aquest coneixement anterior estableix una connexió amb el fet actual. El parlant apel·la a l'oient perquè actualitzi el coneixement anterior (Ferrer Mora, 1997, p. 187-188). El que el parlant vol dir a l'oient, d'acord amb Thurmair (1989, p. 113), és que recordi el contingut al qual es refereix l'enunciat a partir de l'acte de parla, perquè abans del moment de la conversació l'oient se n'havia oblidat (“*darin denkst du im Augenblick nicht, aber denke von jetzt ab daran*”).

Les oracions declaratives que contenen *doch* poden tenir diferents objectius. Ferrer Mora (1997) classifica les oracions declaratives en dos tipus: les que expressen un raonament —o justificació— sobre el qual es basa l'argumentació del parlant, i les que expressen una exhortació implícita (o una rèplica recordatòria, d'acord amb Buthmann, 2014, p. 66) a l'oient perquè actualitzi un coneixement previ. Aquesta última sovint està relacionada amb el retret o la contradicció.

Pel que fa a les oracions declaratives que expressen un raonament, segons Beerbom (1992, p. 181), hi ha una base de coneixements comuns i la partícula indica una contradicció entre el fet que alguna cosa sigui coneguda i la possibilitat que l'oient no

se'n recordi o valori el raonament d'una manera diferent que el parlant. La partícula reforça el raonament, ja que contradiu una possible opinió contrària.

Quant a les oracions declaratives que expressen una exhortació implícita, Thurmair (1989, p. 112) explica que es tracta d'un *doch recordatori* (*erinnernde doch*). El parlant demana a l'oient que actualitzi i tingui en compte una informació. Aquesta actualització es deu al fet que les pressuposicions de la conversació són conegudes per l'oient. Per això, l'autora caracteritza *doch* en oracions declaratives amb els trets de *bekannt_H* (conegut_{Oient}) i *Korrektur* (rectificació), encara que en els casos del *doch recordatori*, la rectificació no fa referència a un enunciat, sinó a l'actualització de la informació:

- (4) Du hast **doch** letztes Jahr ein Mörike-Seminar besucht. Kann ich da mal die Unterlagen haben? (Thurmair, 1989, p. 113)

El *doch recordatori* a (4) indica a l'oient que ha de recordar que l'any passat va assistir al seminari. El parlant creu que convé recordar la informació a l'oient, el qual potser se n'ha oblidat.

7.3.2 Oracions interrogatives

La presència de *doch* en oracions interrogatives és força restringida. *Doch* senyalitza que el parlant que formula la pregunta amb *doch* va tenir coneixement de la resposta en algun moment del passat, però aquest coneixement o bé no es troba present o bé no pot ser actualitzat en el moment (Ferrer Mora, 1997 : 194). És per això que, com afirma Schulze (1990, p. 85), les interrogacions amb *doch* aporten un matís especial, perquè no són preguntes informatives en les quals el parlant realment vol saber la resposta, sinó que es tracta de *Nachfragen*. És a dir, ja que *doch* pressuposa la validesa de la proposició de l'oració, és incompatible amb interrogacions en què la resposta no és coneguda pel parlant. Tanmateix, sí que és possible la presència de la partícula en les *Nachfragen*, que tenen aspectes d'oració declarativa i d'interrogació. En el moment en què es pronuncia la pregunta, la resposta no pot ser actualitzada pel mateix parlant.

- (5) Wie war (ist) **doch** Ihr Name? (Schulze, 1990, p. 86)

A (5), el parlant no recorda el nom de l'oient, però l'hauria de conèixer. *Doch* indica que hi ha una contradicció entre els coneixements previs i la falta de memòria del parlant. Schulze (1990) admet el verb en present i en passat. Si el verb és en passat, es reforça el fet que en algun moment anterior el parlant coneixia el nom de l'oient.

Aquestes oracions interrogatives amb *doch* s'oposen a les oracions interrogatives amb *denn* o *eigentlich*, partícules relacionades amb la pregunta, en què el parlant vol saber veritablement la resposta pel fet que és totalment desconeguda per ell.

Hentschel (1986, p. 137), Helbig (1990: 115) i Franck (1980: 186) anomenen les preguntes assertives amb *doch* preguntes de confirmació (*Vergewisserungsfragen*), preguntes de reassegurança (*Rückversicherungsfragen*) i preguntes tendencioses (*tendenziöse Fragen*). Això vol dir que el parlant espera una confirmació (citat per Kwon, 2005, p. 90-91).

En definitiva, la PM *doch* dins una oració formalment interrogativa expressa que el parlant té una expectativa clara de la resposta i demana ajuda recordatòria. El parlant pregunta alguna cosa que abans sabia, però que ha oblidat en el moment de formular la pregunta.

7.3.3 Oracions exclamatives

Segons Beerbom (1992, p. 187), en les oracions exclamatives s'indica la contradicció entre les expectatives del parlant i el que realment passa, que, en opinió del parlant, es desvia considerablement. El parlant vol que l'interlocutor comparteixi les seves emocions, siguin positives o negatives. Beerbom exposa que no han de ser necessàriament reaccions a alguna cosa que ha passat en el moment immediatament anterior, sinó que també poden ser reaccions que es refereixen a esdeveniments passats.

(6) Wie leicht man den Mann **doch** glücklich machen kann! (Kwon, 2005, p. 93)

7.3.4 Oracions imperatives

Les oracions imperatives (o exhortatives) amb *doch* indiquen la contradicció entre l'expectativa del parlant i l'estat actual de l'oient (Kwon, 2005, p. 91). L'expectativa del parlant es basa en deures, obligacions, possibilitats o convencions. Conseqüentment, l'acció demanada s'hauria d'haver realitzat fa temps o l'oient està en contra de l'execució de l'acció. Aquesta idea la confirma Ferrer Mora (1999, p. 147, citat per Buthmann, 2014, p. 118), assenyalant que les oracions imperatives amb *doch* sovint expressen que l'oient mostra un comportament o una actitud contrària a la realització de l'acció. Aquesta actitud reticent no necessita ser explicitada verbalment.

Segons Beerbom (1992, p. 203), la contradicció està present en gairebé totes les oracions exhortatives, encara que no portin *doch*. Tanmateix, la partícula reforça l'element

adversatiu i contribueix a situar l'oració en el context. Afegeix que les exhortacions amb *doch* poden produir un efecte d'impaciència, de crítica o de cortesia (en aquest últim cas, *doch* sol anar acompanyat de la PM *mal*).

(7) Ja, ja, ihr seid gemeint, kommt **doch** mal rüber! (Kwon, 2005, p. 91)

Generalment, les oracions imperatives són exhortacions (inciten algú a fer alguna cosa), com a (7), però també poden ser recomanacions, consells, precis, etc., en els quals el parlant té la intenció de corregir l'actitud contrària de l'oient.

7.3.5 Oracions desideratives

La modalitat desiderativa la conformen oracions introduïdes per *wenn* o pel verb conjugat en primera posició. La contradicció expressada per *doch* en les oracions desideratives també està present: es troba entre el desig del parlant i la realitat. S'expressa un desig que encara no s'ha complert o que ja no es pot complir, que és possible només en el futur o que és irreal. *Doch* reforça el caràcter del desig. Sense la partícula, l'enunciat s'entendria com una simple oració condicional.

(8) Hätte ich **doch** Jura studiert! (Kwon, 2005, p. 92)

7.4 Conclusió

Per concloure aquest capítol, s'ha demostrat que *ja* i *doch* tenen trets comuns: en tots dos casos hi ha un coneixement que comparteixen el parlant i l'oient. No obstant això, *doch* aporta un matís d'adversitat que no conté *ja*, que pretén introduir una contradicció respecte d'un enunciat o fet anterior.

8 LES PARTÍCULES MODALS ALEMANYES: UN REPTE DE TRADUCCIÓ

Les PMs són un punt dèbil en les eines importants per al traductor, com ara gramàtiques i diccionaris. A més a més, són força problemàtiques en l'ensenyament de l'alemany com a llengua estrangera (Buthmann, 2014, p. 46). És per això que representen una dificultat a l'hora de traduir-les cap a les llengües romàniques, que en molts casos no disposen d'equivalents lèxics. Igualment, s'ha de tenir en compte el context comunicatiu per traslladar de la manera més fidel possible el matís que transmet la PM en alemany (Buthmann, 2014, p. 3).

Beerbom (1992, p. 120) afirma que les PMs alemanyes no tenen equivalències lèxiques en castellà i que en molts dels exemples trobats en un corpus no es troba en el text espanyol cap element que es pugui considerar equivalent a la partícula. En castellà no existeix la classe lèxica de les PMs:

“Die Untersuchung hat zu dem Ergebnis geführt, dass den deutschen MPn im Spanischen keine Eins-zu-eins-Entsprechungen gegenüber stehen. Eine vergleichbare Klasse von Wörtern, die dieselben Charakteristika aufweisen wie die deutschen MPn, gibt es im Spanischen nicht.”

Amb la següent cita de Weydt (1989, p. 241), l'autor corrobora la seva opinió posant en dubte la conveniència de traduir les PMs a la llengua d'arribada de manera individual: per molt idiomàtic o adequat que sigui l'equivalent individual de la PM en la llengua d'arribada, aquesta solució pot anar en detriment de l'estructura general i la comprensió del text i la traducció final no té per què correspondre's amb la llengua d'arribada.

“Je mehr Mühe sich der Übersetzer gibt, für einen Satz, der eine Abtönungspartikel enthält, eine möglichst idiomatische und die Ausdrucksnuancen dieser Partikel berücksichtigende Entsprechung zu finden, je geglückter und idiomatischer die jeweilige Einzellösung ist, desto weniger entspricht der Gesamttext den Strukturen der entsprechenden Sprache und desto überladener und unfranzösischer, unenglischer, unpolnischer wird der Text in seiner Gesamtheit.”

8.1 Equivalents de *ja* i *doch* en català

Nombrosos estudis contrastius que s'han dut a terme entre l'alemany i altres llengües fan servir com a materials de consulta un text literari original en llengua alemanya com a punt de partida i la seva traducció a una altra llengua. En aquest capítol, s'exposarà l'anàlisi

que ofereix Ferrer Mora (2001) de la traducció d'alguns exemples amb *ja* i *doch*, extrets de la novel·la infantil *Momo*, escrita per Michael Ende i traduïda al català per Francesca Martínez. D'aquesta manera, Ferrer Mora (2001) exposa diferents equivalents en llengua catalana per a les PMs alemanyes.

Encara que Beerbom (1992) nega l'existència de correspondències directes entre l'alemany i el castellà i confirma la falta d'una classe lexemàtica semblant, Ferrer Mora (1998, p. 256, citat per Buthmann, 2014, p. 53) assenyala que existeixen unitats lèxiques en castellà que són PMs, encara que no es corresponguin exactament a les alemanyes.

Seguidament, s'exposaran diferents elements lingüístics proposats per Ferrer Mora (2001) com a recursos per traduir les PMs al català.

8.1.1 Elements suprasegmentals

Primerament, els elements suprasegmentals són fenòmens que, igual que les PMs, formen part de l'oralitat. En aquest grup hi entren factors com els accents emfàtics, l'entonació, el to, el ritme, les pauses, etc. Un canvi o una desviació de l'entonació, una variació en la velocitat de parla o l'allargament d'un so poden aportar matisos pragmàtics (Hidalgo Navarro, 1997, citat per Ferrer Mora, 2001, p. 99).

(1) Komm JA her!

VINE aquí! (Ferrer Mora, 2001, p. 99)

A l'exemple (1), apareix la PM *ja* en una oració imperativa, per la qual cosa es tracta d'un ús tònic de *ja*, i està relacionada amb una forta incitació o, fins i tot, amb una advertència o amenaça per aconseguir que l'oient vagi al lloc del parlant.

En català, un accent emfàtic sobre el verb conjugat (*vine*) en imperatiu pot convertir una simple petició en un enunciat amb la mateixa força il·locutiva que l'oració imperativa amb *ja* (Ferrer Mora, 2001, p. 99).

(2) „Na, also. Dann wolltest du mich **doch** hereinlegen. Wie konntest du mir sonst für das wertlose Stück Zeitungspapier mein Radio abnehmen, he?“ (Momo, 1990, p. 21)

Mira-te'! Llavors **ets tu** qui em volia engalipar. Si no, com és que et vas atrevir a acceptar la meva ràdio a canvi d'un retall de diari sense cap valor, eh? (Momo, 1996, p. 24)

En el cas de (2), l'èmfasi es troba sobre el pronom personal *tu*. Mentre que el *doch* alemany ressalta el fet que l'oient el volia engalipar, la traductora ressalta el subjecte del

verb i de l'acció, fent-lo explícit. A més, fa servir una oració clivellada. L'element important és l'accentuació de l'oració amb *ets tu*. Ferrer Mora (2001, p. 99) creu que seria més adient la traducció “Llavors *sí que* em volies engalipar”, perquè recull el matís d'insistència i rectificació del text original alemany.

Per tant, en català, els factors que influeixen en l'acte de parla són elements clau per transmetre el sentit que aporta la PM. En aquests casos, la PM no es trasllada al nivell lingüístic, sinó al suprasegmental.

8.1.2 Interjeccions

Les interjeccions aporten valors expressius i també tenen una força il·locutiva pròpia, encara que sense contingut proposicional. Per aquesta raó, serveixen com a possibles traduccions d'algunes PMs.

- (3) «Sooft du nur willst!« schrie Nino. »Du glaubst wohl, weil du stark und brutal bist, wagt niemand, dir die Wahrheit ins Gesicht zu sagen? Aber ich, ich sage sie dir und allen, die sie hören wollen! Ja, nur zu, komm **doch** her und bring mich um, wie du es schon mal tun wolltest!« (Momo, 1990, p. 19)

—Tantes vegades com vulguis! Et penses que ets tan gall i tan fort que ningú no gosarà cantar-te les veritats! Però jo sí que te les cantaré, a tu i a tothom que les vulgui escoltar!
Au, home, acosta't i mata'm, que és el que ja em vas voler fer! (Momo, 1996, p. 22)

Doch, a l'exemple (3), aporta un matís d'intensificació a l'expressió de voluntat del parlant, que vol que l'oient s'acosti a ell perquè veu que no té intenció de fer-ho. Aquest matís queda traslladat amb la interjecció *au*.

El parlant està increpant l'interlocutor perquè vagi i l'ataqui, per la qual cosa la interjecció *au* té la funció d'apel·lació a l'oient i l'instiga a realitzar l'acció expressada pel verb en imperatiu (Ferrer Mora, 2001, p. 100).

8.1.3 Tags o preguntes confirmatòries

Els *tags* o les preguntes confirmatòries apareixen amb freqüència per traduir PMs. Són lexemes o locucions (com *de veres?*), o fins i tot oracions senceres (com *no és cert?*). Sovint apareixen aquestes preguntes en alemany juntament amb la PM *doch* en oracions declaratives, però amb una funció més propera a la interrogació. Són preguntes tendencioses (les anomenades *Nachfragen* explicades en el capítol anterior) amb les quals

el parlant incita l'oient a respondre donant una confirmació en un sentit o altre que se suggereix en el contingut proposicional de l'enunciat (Ferrer Mora, 2001, p. 100).

- (4) «Du brauchst dann deine Freunde gar nicht mehr, verstehst du? Du hast ja nun genug Zerstreuung, wenn all diese schönen Sachen dir gehören und du immer noch mehr bekommst, nicht wahr? Und das willst du **doch**? Du willst **doch** diese fabelhafte Puppe? Du willst sie **doch** unbedingt, wie? (Momo, 1990, p. 92)

Que no ho entens? Els teus amics ja no et faran falta per res. Amb totes aquestes coses que ara són teves, i amb les que encara et donaré, estaràs més que distreta, eh que sí? **I això és el que tu vols! El que tu vols és aquesta fabulosa nina! Suposo que no te la deus voler deixar perdre!** (Momo, 1996, p. 95)

El sentit de *doch* a les oracions interrogatives, que implica que el parlant espera una confirmació per part de l'oient d'allò que diu, s'ha plasmat al català en una oració declarativa amb la focalització sintàctica d'un element a l'esquerra (*això, el que tu vols*). Una altra forma pròpia del català és *oi*, que es podria afegir a la traducció (*I això és el que tu vols, oi?, El que tu vols és aquesta fabulosa nina, oi?*), ja que, d'acord amb el DIEC2, s'usa per “demanar la confirmació del que es diu”. En el següent exemple, *doch* sí que s'ha traduït per una pregunta confirmatòria del català *oi que sí*, encara que aquesta locució també és l'equivalent de *nicht wahr*:

- (5) «Aber du, Kleine», wandte sich die erste Dame nun an Momo und lächelte, «du möchtest **doch** bestimmt gern in der Zeitung stehen, nicht wahr?» (Momo, 1990, p. 196)

Però, tu, petita —es dirigia ara amb un somris la primera senyora a Momo—, de segur que a tu t'agradaria sortir al diari, **oi que sí?** (Momo, 1996, p. 206)

8.1.4 Locucions

Les locucions estan compostes per dos o més mots, però tenen el valor semàntic d'un sol mot.

- (6) «Na ja», meinte der Mann, «aber du bist **doch** noch ein Kind» (Momo, 1990, p. 13)

—Va bé —digué l'home—, però **és que** encara ets una criatura... (Momo, 1996, p. 16)

La locució *és que* té un valor modal i s'utilitza com a nexa per introduir una justificació. En la modalitat oracional interrogativa, *és que* pot encapçalar una oració interrogativa amb la qual el parlant posa en qüestió la validesa d'una pressuposició o una implicatura (Ferrer Mora, 2001, p. 101).

Una altra il·locució és *sí que*, una expressió d'èmfasi que projecta el seu àmbit a l'element precedent en la mateixa oració (Hualde, 1992, p. 223, citat per Ferrer Mora, 2001, p. 102):

- (7) «Leider ist es eben nicht so einfach, sonst brauche ich ja nicht deine Hilfe, Kind. Wenn es nämlich keine Zeit mehr gibt, dann kann ich ja auch nicht wieder aufwachen. (...)»
«Aber dann», meinte Momo, «ist es **doch** ganz einfach!» (Momo, 1990, p. 223)
—Per desgràcia no és pas tan senzill. Altrament, no em caldria la teva ajuda, petita.
Perquè si tot el temps desapareix, jo tampoc no em podré tornar a despertar.
—Aleshores **sí que** et podré despertar! —va dir Momo. (Momo, 1996, p. 246)

Així com el *doch* aporta una contradicció (el primer interlocutor pensa que no es podrà tornar a despertar, mentre que el segon interlocutor respon que ella sí que el pot despertar), la locució *sí que* també afegeix un valor contrastiu al contingut expressat pel verb.

8.1.5 Adverbis

Els adverbis constitueixen una solució molt recurrent a l'hora de traduir PMs. L'adverbi *ja* en català, que té valor temporal, pot reproduir el significat de la PM *ja* en alguns contextos (Ferrer Mora, 2001, p. 102).

- (8) Meister Hora schneuzte sich. »Nein, das nicht. Du hast **ja** selbst gesehen, daß sie sich einfach in Nichts auflösen, wenn sie die Niemals-Gasse betreten.« (Momo, 1990, p. 227)
Mester Hora es va mocar. —No, aquí, no. Tu mateixa **ja** has vist que desapareixen senzillament en el no-res quan trepitgen el Carrer del Mai més. (Momo, 1990, p. 240)

L'adverbi reforça el coneixement compartit: en algun moment del passat, l'oient ja ha vist que desapareixen. És per això que en moltes ocasions es recorre a aquesta traducció. Així i tot, sempre s'ha de valorar si és adequat o no l'ús d'un adverbi com a traducció de la PM. Per Ferrer Mora (2001, p. 103), però, la traducció de la PM alemanya *ja* per l'adverbi *ja* és qüestionable.

8.1.6 Connectors

Hi ha alguns connectors amb funcions molt semblants a les de les PMs alemanyes. Els més freqüents són *doncs*, *i* i *però*, considerats conjuncions. Els connectors fan referència a un element discursiu precedent o tenen un valor díctic cap al context que envolta la situació conversacional. També hi ha conjuncions subordinants que poden actuar com a connectors de naturalesa pragmàtica (Ferrer Mora, 2001, p. 103-104):

- (9) »Aber das ist **doch** Momo!« rief Gigi lachend. »Meine alte Freundin Momo ist das!«
 (Momo, 1990, p. 196)
 —Però **si** és Momo! —va exclamar Gigi rient—. La meva amigueta Momo és aquesta!
 (Momo, 1996, p. 205)

La conjunció *si* es troba en una oració exclamativa i aporta un matís de contradicció: contraposa un enunciat previ (l'expectativa que la nena no és Momo) amb la situació actual (la realitat és que la nena és Momo). És una reacció a una expectativa formada anteriorment. Aquesta força il·locutiva que es deriva de *si* i de la combinació freqüent *però si* comporta valors expressius com, en aquest cas, sorpresa.

Ferrer Mora (1997, p. 191) explica que sovint s'utilitza en castellà la conjunció adversativa *pero* per expressar una rèplica a l'enunciat o frase precedent. Sovint apareix acompanyada per la partícula *si* que intensifica el matís de contradicció:

- (10) a. OLIVIA: [...] Sie Ungetreuer, Sie wollten **doch** ins Theater kommen.
 MOHRUNGEN: Aber ich war **doch**!
 b. ¡**Pero** si estuve allí! (Beerbom, 1992, p. 176)

L'exemple (10) es podria traduir al català per *Però si hi vaig anar!* El segon interlocutor se sorprèn que Olivia no recordi que ell era al teatre i Mohrunge contradiu el fet que Olivia pensí que ell no hi era.

En el següent exemple (11) també s'exposa un argument en contra d'un enunciat anterior:

- (11) "Apotheke!" brüllte Mäxchen. "Rasch, rasch! Auauau!"
 „Ich kann **doch** jetzt nich aus'm Zimmer!“ schrie Otto.
 —¡La farmacia! —berreó Mäxchen—. ¡Deprisa, deprisa!
 —**Pero** ahora no puedo salir de la habitación! —gimió Otto. (Beerbom, 1992, p. 316)

Mäxchen té l'expectativa que Otto pot anar a la farmàcia en el moment de l'acte de parla, però Otto exclama que no pot sortir de l'habitació. Mäxchen hauria de saber que Otto no pot anar a la farmàcia. En català, també funcionaria traduir la PM per *però*. Fins i tot es podria emfatitzar afegint el *si*: *Però si no puc sortir de l'habitació!*

Per tant, hi ha un paral·lelisme entre aquest ús de *doch* i la conjunció *però* en català.

8.1.7 Paràfrasis

El significat d'algunes PMs es pot reproduir mitjançant una paràfrasi explícita en el nivell proposicional, és a dir, es pot emprar una fórmula equivalent però amb un contingut

proposicional. La PM *ja*, que té el significat pragmàtic de marcar el contingut proposicional com a conegut tant per al parlant com per a l'oient, s'utilitza per establir un coneixement comú per part d'ambdós interlocutors (Ferrer Mora, 2001, p.104).

(12) Geschichtenerzählen war, wie wir **ja** schon wissen, seine Leidenschaft. (Momo, 1990, p. 43)

Allò d'explicar històries, com tots nosaltres ja sabem, era la seva passió. (Momo, 1996, p. 47)

(13) »Hochverehrte Damen und Herren! Wie Ihnen **ja** allen bekannt sein dürfte, führte die Kaiserin Strapazia Augustina unzählige Kriege, um ihr Reich gegen die ständigen Angriffe der Zittern und Zagen zu verteidigen. (Momo, 1990, p. 43)

«Estimats senyors i senyores, com tots vostès deuen saber, l'emperadriu Strapazia Augustina va sostenir nombroses guerres per defensar el seu reialme dels continuats atacs d'uns éssers tremoladissos i trepidants. (Momo, 1996, p. 47)

La traducció de la PM *ja* queda esvaïda dins el contingut proposicional explícit que fa referència al coneixement compartit dels interlocutors. A (12), l'oient ha de saber que la passió de la tercera persona era explicar històries; a (13), tots els senyors i senyores ja estan al corrent d'allò que va fer l'emperadriu.

A les paràfrasis també pot ser de gran importància el temps verbal utilitzat:

(14) „Du hast dich **doch** nicht etwa erkältet?“ fragte Meister Hora besorgt.
¿**No me vas a decir que** te has resfriado? (Beerbom, 1992, p. 194)

En català, la interrogació (14) es podria traduir per *No t'hauràs refredat, oi?*, fent servir el temps verbal de futur compost, que, lluny d'expressar una acció futura, indica la suposició que l'oient està refredat.

En el cas de *doch* en oracions interrogatives parcials, és adient utilitzar un temps verbal en passat, com a (15):

(15) Wann wollte er **doch** anrufen? (Borst, 1985, p. 94, citat per Ferrer Mora, 1997, p. 193)

La pregunta es podria traduir per *Quan va dir que trucaria?*, indicant que el parlant s'ha oblidat de la resposta, encara que en el passat sí que la coneixia.

8.1.8 Traducció zero

Beerbom (1992) situa el percentatge d'exemples de PMs traduïts per sobre del 30 %; Prüfer (1995), entre el 18 % i 50 %. Amb això es pot dir que existeix un elevat nombre d'exemples en els quals no es tradueixen les partícules, i no per això es consideren traduccions inadequades.

Traduir les PMs en tots els casos pot resultar excessiu i, en el cas de les llengües romàniques com l'espanyol i el català, els matisos aportats per les PMs queden més aviat recollits en el context i el cotext dins el marc que envolta la conversa (Beerbom, 1992):

- (16) »Sag mir jetzt einmal ganz ehrlich, Nicola – hast du schon vor dem Tausch von dem Geld gewußt oder nicht?«
 »Klar, sonst hätte ich **doch** den Tausch nicht gemacht.«
 »Dann muß du **doch** zugeben, daß du mich betrogen hast!«
 »Wieso? Hast du denn von dem Geld wirklich nichts gewußt?« (Momo, 1990, p. 21)
—I ara, Nicola, sigues franc... Abans de fer l'intercanvi, ho sabies o no ho sabies això dels diners?
—És clar que sí; si no, no l'hauria fet.
—Llavors has de reconèixer que em vas enganyar!
—Per què? De debò que tu no en sabies res, dels diners? (Momo, 1996, p. 24)

La PM *doch* no està traduïda explícitament a (16), i el matís de contradicció que aporta *doch* s'ha d'extreure del cotext o del context.

En definitiva, tot i que en la majoria dels casos, les PMs no es tradueixen, el català disposa d'un ampli ventall de recursos lingüístics per tal de traslladar el sentit de les partícules modals. Certament, dins cada grup d'equivalents hi ha les formes més prototípiques, però l'adequació de la traducció sempre dependrà del context. Per tant, en funció del context lingüístic i extralingüístic, s'ha de decidir quin equivalent aplicar.

9 JA I DOCH EN UN CONTEXT LITERARI

En aquest capítol s'ha fet servir el relat *Die Verwandlung* de Franz Kafka publicat per l'editorial Diogenes l'any 2006, juntament amb la traducció al català realitzada per Jordi Llovet l'any 2016. L'objectiu del capítol és comentar el motiu de l'ús de la PM, com també la manera com s'han traslladat les PMs de l'alemany al català, seguint els criteris proposats per Ferrer Mora explicats a l'apartat anterior.

L'obra *Die Verwandlung* ha tingut un pes important pel missatge que transmet sobre el comportament de l'ésser humà i del seu entorn, fent així una aportació a la literatura de l'absurd. Es narra, a través d'un narrador omniscient, la transformació del protagonista, Gregor Samsa, en un insecte i la manera com la seva família l'intenta tractar de la millor manera possible. Tanmateix, després s'adonen que Gregor s'ha convertit més bé en una nosa, per la qual cosa el veuen com alguna cosa que no els pertany, com un animal repulsiu.

Certament, es tracta d'una obra literària escrita, però s'observen diàlegs entre els personatges, així com pensaments del protagonista. Per tant, és un relat que pot ser llegit en veu alta, perquè conté trets d'oralitat, i serveix per analitzar les PMs.

Per a cada criteri, s'aportaran exemples de traducció de *ja* i *doch*.

9.1 Elements suprasegmentals

Els elements suprasegmentals són essencials en els enunciats amb PMs tant en alemany com en català. Encara que no hi hagi equivalents lèxics concrets per les PMs, aquests elements contribueixen a reforçar el sentit de la partícula.

(1) Ja, aber war es möglich, dieses möbelschütternde Läuten ruhig zu verschlafen? Nun, ruhig hatte er **ja** nicht geschlafen, [...] (*Die Verwandlung*, 2006, p. 8)

Sí, però, ¿com podia ser que hagués continuat dormint com si res, després d'aquell soroll que arribava a sacsejar els mobles? Bé, un son tranquil, no l'havia tingut; [...] (*La metamorfosi*, 2016, p. 8)

L'exemple (1) s'emmarca al principi de la narració, en el moment en què Gregor no sent el despertador per anar a treballar. El traductor ha fet servir una dislocació per situar l'accent emfàtic en el fet que Gregor no havia dormit bé. Amb aquesta dislocació, l'entonació recau sobre l'element focalitzat, en aquest cas, *un son tranquil*. Aquest element és el tema de l'oració, la informació compartida entre els interlocutors que, en

l'enunciat original, queda reforçada per *ja*. També funcionaria afegir l'adverbi *precisament* abans de l'element focalitzat.

9.2 Interjeccions

Pel que fa a les interjeccions, el català en fa servir moltes, especialment en el mode imperatiu, com és el cas de (2).

(2) Dann rief er: »Also kommt **doch** her. Laßt schon endlich die alten Sachen. Und nehmt auch ein wenig Rücksicht auf mich.« (*Die Verwandlung*, 2006, p. 99)

Després va dir: «Apa, veniu. No us hi capfiqueu més. Estigueu també una mica per mi.» (*La metamorfosi*, 2016, p. 85)

La situació (2) fa referència a un context de tristesa després de la mort de Gregor. La mare i la germana van cap a la finestra i romanen una estona abraçades. Mentrestant, el pare seu a la butaca i els demana que hi vagin. L'ús de *doch* és degut al fet que el pare veu que elles no tenen cap intenció d'anar cap a la butaca on ell seu, mostren una actitud contrària al desig del pare. Per tant, es produeix una contradicció entre l'expectativa del pare (el fet que la dona i la germana vagin cap a ell) i l'estat dels oients (la dona i la germana no es mouen de vora la finestra). Sembla que el pare està impacient perquè l'obeeixin. La interjecció *apa* es fa servir per a donar coratge a algú, segons el DIEC2, per la qual cosa queda coberta la funció de *doch* amb aquesta expressió en català.

9.3 Tags o preguntes confirmatòries

A les preguntes confirmatòries, la resposta de les quals és coneguda pels interlocutors, el parlant necessita una confirmació per part de l'oient que allò que diu és cert, com és el cas de l'exemple (3):

(3) Und daß er dies, wenn nicht das Unglück dazwischen gekommen wäre, vergangene Weihnachten – Weihnachten war **doch** wohl schon vorüber? – allen gesagte hätte, ohne sich um irgendwelche Widerreden zu kümmern. (*Die Verwandlung*, 2006, p. 85)

I que així ho hauria dit a tothom, sense preocupar-se de les possibles objeccions, la nit passada de Nadal —així doncs, ¿ja havien passat les festes de Nadal?— si mentrestant no li hagués succeït aquella desgràcia. (*La metamorfosi*, 2016, p. 73)

L'oració amb *doch* de (3) és una *Nachfrage* (pregunta confirmatòria), per la qual cosa es troba entre una oració declarativa i una oració interrogativa en què la resposta a la pregunta de si Nadal ja havia acabat és coneguda pel parlant. Sembla que el narrador hagi oblidat per un moment que ja no és Nadal (o se sorprengui que ja hagin passat les festes)

i necessiti la reassegurança o confirmació. S'observa una contradicció entre els coneixements previs (el narrador abans sabia que ja no era Nadal) i la falta de memòria momentània del parlant. El verb conjugat no apareix a la primera posició a causa de la col·loquialitat de l'enunciat. A més a més, apareix conjugat en passat, la qual cosa reforça el coneixement del parlant en algun moment del passat.

La proposta en català *així doncs* reforça el caràcter de la pregunta confirmatòria, i també es podria col·locar al final de la pregunta (*¿ja havien passat les festes de Nadal, així doncs?*). Com que són pensaments del narrador, en aquest cas no s'obté cap resposta. És una conversació amb si mateix.

9.4 Locucions

A l'exemple (4) es fa servir una locució amb valor afirmatiu:

- (4) Und wenn sie dann rief: »Laßt mich doch zu Gregor, er ist ja mein unglücklicher Sohn! Begreift ihr es denn nicht, daß ich zu ihm muß?«, dann dachte Gregor, daß es vielleicht **doch** gut wäre, wenn die Mutter hereinkäme [...] (*Die Verwandlung*, 2006, p. 54)
- I quan exclamava: «Deixeu-me entrar a veure Gregor; al cap i a la fi és el meu pobre fill! ¿Que no ho compreneu, que necessito veure'l?», llavors Gregor pensava que potser sí que estaria bé que entrés la mare [...] (*La metamorfosi*, 2016, p. 46)

La segona oració amb *doch* és el que pensa Gregor, és com si ho pronunciés en veu alta. S'empra el *doch* perquè abans Gregor estava a favor dels arguments que exposaven la germana i el pare per no deixar entrar la mare a l'habitació (*i el pare i la germana la van dissuadir amb uns raonaments que Gregor escoltava amb molta atenció i aprovava plenament*). En canvi, ara pensa que la mare hauria de poder entrar a veure'l, perquè Gregor tenia ganes de veure-la. És per això que s'ha optat per una locució formada per l'adverbi afirmatiu *sí* i la conjunció *que*, que aporta un valor contrastiu a allò que expressa el verb.

9.5 Adverbis

Els adverbis són una opció recurrent pel que fa a la traducció de PMs. Vegeu els exemples (5) i (6):

- (5) »Die Mutter war ohnmächtig, aber es geht ihr schon besser. Gregor ist ausgebrochen.«
»Ich habe es **ja** erwartet«, sagte der Vater, »ich habe es euch **ja** immer gesagt, aber ihr Frauen wollt nicht hören.« (*Die Verwandlung*, 2006, p. 64)

«La mare ha tingut un desmai, però ja es troba més bé. En Gregor s'ha escapat.» «Ja ho veia venir, això», va dir el pare, «ja us ho deia, jo, però vosaltres, les dones, mai no feu cas de ningú». (*La metamorfosi*, 2016, p. 54)

(6) Du mußt bloß den Gedanken loszuwerden suchen, daß es Gregor ist. Daß wir es solange geglaubt haben, das ist **ja** unser eigentliches Unglück. Aber wie kann es denn Gregor sein? (*Die Verwandlung*, 2006, p. 90)

Has de mirar de treure't del cap que aquest és en Gregor, això és tot. Haver pensat així fins ara, aquesta és precisament la nostra desgràcia. Com vols que sigui en Gregor? (*La metamorfosi*, 2016, p. 77)

A l'exemple (5) s'observa que l'adverbi *ja* en català pot reproduir el sentit de la PM. En aquest context, Grete comunica al pare que Gregor s'ha escapat. Aquest fet és un coneixement que comparteixen Grete i el pare. És per això que el pare fa ús de la PM, perquè vol indicar a la filla que per ell la desaparició de Gregor no és cap sorpresa. L'adverbi *ja* en català indica que el contingut de la frase és cert des d'un temps determinat del passat (DIEC2), per la qual cosa és adient com a correspondència en aquest context. A més, el pare recorda a la filla que en algun moment del passat ell ja havia dit que Gregor s'escaparia, fet del qual la filla ja hauria d'estar al corrent.

A (6), la família vol desfer-se de Gregor perquè la convivència i comunicació amb ell és difícil i no poden arribar a cap acord. El coneixement que comparteixen la germana i el pare és la suposició que l'insecte és Gregor. L'adverbi *precisament*, en aquest context, serveix per donar suport al coneixement compartit indicat per *ja* i l'emfatitza.

9.6 Connectors

Els connectors lingüístics expliciten la relació semàntica o pragmàtica que s'estableix entre dues oracions o dos conjunts d'oracions i asseguren la cohesió de les diferents parts del text. A l'exemple (7), la conjunció *doncs* de la traducció connecta el fet que Gregor té gana amb el soroll que fan els altres en mastegar el menjar.

(7) Sonderbar schien es Gregor, daß man aus allen mannigfachen Geräuschen des Essens immer wieder ihre kauenden Zähne heraushörte, als ob damit Gregor gezeigt werden solltem daß man Zähne brauche, um zu essen, und daß man auch mit den schönsten zahnlosen Kiefern nichts ausrichten könne. ›Ich habe **ja** Appetit‹, sagte soch Gregor sorgenvoll, ›aber nicht auf diese Dinge. Wie sich diese Zimmerherren nähren, und ich komme um!‹ (*Die Verwandlung*, 2006, p. 81)

A Gregor li semblava molt curiós que sempre se sentís, entre els diversos sorolls que feien en menjar, el soroll de les dents mastegant, com si amb això se li volgués demostrar que es necessiten dents per menjar, i que no serveix de res tenir les mandíbules més sòlides del món si no es tenen dents. «Doncs jo tinc gana», es deia Gregor preocupat, «però no d'aquestes coses. Com endrapen, aquests dispesers, i jo aquí, amb una fam que tomba!» (*La metamorfosi*, 2016, p. 69)

La família es troba a la cuina menjant. Gregor, com que és un insecte, òbviament no pot menjar amb ells, i sent el soroll de les dents quan els altres mastegen el menjar. Aleshores pensa que la família li està recordant que ell necessita dents per menjar com ells. Fa ús del *ja* perquè intueix que la família hauria de saber que ell té gana, ja que ells estan menjant junts deixant-lo de banda. El *doncs* denota la conseqüència de veure que tots estan menjant menys Gregor, el qual vol cridar l'atenció. Pot considerar-se l'equivalent de *ja* o simplement s'ha utilitzat per donar-li més oralitat.

9.7 Paràfrasis

A falta d'equivalents directes de les PMs, les paràfrasis serveixen com a construccions que contenen la mateixa informació que les PMs, però amb una estructura sintàctica diferent, com és el cas de (8):

- (8) »Haben Sie auch nur ein Wort verstanden?« fragte der Prokurist die Eltern, »er macht sich **doch** wohl nicht einen Narren aus uns?« »Um Gottes willen«, rief die Mutter schon unter Weinen, »er ist vielleicht schwer krank, und wir quälen ihn. Grete! Grete!« schrie sie dann. (*Die Verwandlung*, 2006, p. 22-23)
- «Han entès alguna cosa del que ha dit?», va preguntar l'encarregat als pares, «¿no serà que ens vol fer ballar el cap?» «Per l'amor de Déu», va fer la mare entre sanglots, «potser està malalt de debò i nosaltres l'estem turmentant. Grete! Grete!», va dir llavors. (*La metamorfosi*, 2016, p. 20)

Amb la pregunta amb *doch* de l'exemple (8), el procurador no vol saber realment la resposta, sinó que suposa que Gregor els vol atabalar: es tracta d'una *Nachfrage*. El parlant necessita una confirmació per part de l'oient. S'ha traduït per *no serà que*, paràfrasi que contribueix a la necessitat del parlant d'una confirmació per part de l'oient.

9.8 Traducció zero

La majoria *ja* i *doch* que apareixen a l'obra original no s'han traduït al català. La traducció zero és amb diferència la solució més freqüent a la qual recorren els traductors.

(9) Der Prokurist mußte gehalten, beruhigt, überzeugt und schließlich gewonnen werden; die Zukunft Gregors und seiner Familie hing **doch** davon ab! Wäre **doch** die Schwester hier gewesen! (*Die Verwandlung*, 2006, p. 30)

Calia aturar l'encarregat, tranquil·litzar-lo, convèncer-lo i finalment conquerir-lo; el futur de Gregor i de la seva família depenien d'això. Si hi fos la germana! (*La metamorfosi*, 2016, p. 26)

El primer enunciat amb *doch* és una oració declarativa o exclamativa. Hi ha un coneixement compartit, és com si el narrador omniscient transmetés la informació al lector, el qual ja ha de saber que el futur de Gregor i de la seva família depèn de la feina de Gregor (es menciona anteriorment en el llibre que la feina de viatjant no li agrada, però que ha de treballar per pagar el deute als pares). Per tant, *doch* connecta l'enunciat amb una situació anterior. En conseqüència, Gregor no vol que l'acomiadin i pensa que han de convèncer el procurador perquè i el perdoni. L'adversitat es troba entre la possibilitat que acomiadin Gregor per no haver anat a treballar i el fet d'haver de convèncer l'encarregat perquè no l'acomiadin.

En el segon enunciat amb *doch*, la partícula s'utilitza en una frase desiderativa introduïda pel verb conjugat (*wäre*). La contradicció resideix entre el desig del parlant (que sigui la germana a casa, la qual no hi és perquè ha anat a buscar un manyà) i la realitat (la germana no és a casa i, consegüentment, no el pot ajudar). És un desig que no es pot complir, un desig irreal per la impossibilitat que la germana sigui a casa. La partícula *doch* intensifica el desig; si la partícula no hi fos, seria una oració subordinada condicional.

Aquests són alguns dels exemples que millor exemplifiquen el fet que les PMs, encara que no existeixin en català, poden tenir traducció en alguns casos. Tot i això, si s'identifiquen tots els enunciats que contenen *ja* o *doch* com a PMs a l'obra literària *Die Verwandlung*, s'observa que la majoria de les partícules no s'han traduït, la qual cosa no vol dir que sigui una mala traducció, sinó que en català no sempre hi ha la necessitat de plasmar el contingut de la partícula a l'enunciat de forma explícita. Sovint és difícil assenyalar fins a quin punt un mot en català és l'equivalent de la PM i no un mot que serveix per transmetre el sentit general de l'oració.

10. CONCLUSIONS

Les partícules modals de la llengua alemanya han estat —i continuen essent— objecte d'estudi en nombrosos treballs d'investigació i articles científics. Malgrat totes les aportacions que se n'han fet, encara predomina la falta d'unanimitat en els aspectes formals.

Un dels reptes que presenta aquest grup de paraules és l'aspecte de l'oralitat. Com que es tracta d'un fenomen majoritàriament oral, és difícil analitzar-lo en contextos escrits. És per això que un estudi basat en situacions reals en què hi hagués un intercanvi comunicatiu oferiria resultats més precisos i exactes. Conseqüentment, molts autors que investiguen aquest fenomen opten per prendre com a punt de partida textos escrits que reproduïxin la llengua oral de la manera més fidel possible. Tot i això, s'ha de tenir en compte que en aquests casos hi ha factors que sovint es passen per alt, com la gestualitat, l'expressió facial, el llenguatge corporal, les circumstàncies externes a la comunicació, etc., que tenen una gran influència en un intercanvi comunicatiu i, per tant, en la traducció corresponent. Un altre repte que ha presentat el treball és la recerca dels materials de consulta. Encara que s'han publicat nombrosos estudis relacionats amb el tema, predomina una insuficiència de publicacions en llengua catalana, així com d'anàlisis contrastives en aquesta llengua.

D'altra banda, els objectius del treball s'han complert. Primerament, s'ha realitzat una presa de contacte i un aprenentatge dels coneixements a partir d'un treball previ de documentació: cal tenir un bon coneixement del funcionament de les PMs i de la seva funció i aportació a un enunciat. En segon lloc, s'han analitzat dues de les partícules més freqüents, examinant-ne els usos segons la modalitat oracional i afegint exemples que puguin reflectir la teoria exposada. Finalment, s'han exposat algunes de les possibles correspondències en català i s'han posat en pràctica els raonaments explicats amb una obra literària de gran importància. Amb l'ajuda del text original en llengua alemanya i la traducció en català es pot entendre millor l'ús de les PMs, ja que es tenen en compte els fets anteriors, l'actitud dels interlocutors i el context extralingüístic, factors que s'ignoren quan s'ofereixen exemples aïllats. Com més ampli és el context del qual es disposa, millor es poden entendre —i, en conseqüència, traduir— les PMs.

Pel que fa a la traducció de les PMs, s'ha demostrat que no sempre hi ha la possibilitat de traducció de les PMs al català. Tanmateix, el traductor no es pot limitar a passar per alt aquests mots, sinó que, havent entès la funció que tenen dins l'oració, ha de valorar si convé o no traduir-les; en cas afirmatiu, ha de buscar solucions idiomàtiques en la llengua meta. Per tant, es pot afirmar que la traducció de les partícules modals implica un raonament crític que segurament no caldria efectuar si existís una classe de paraules semblant en les llengües romàniques.

Les aportacions presentades en aquest treball poden servir com a punt de partida per analitzar a fons altres partícules modals i traduccions realitzades de l'alemany al català. També poden trobar aplicació en l'àmbit de la lexicologia, de la traductologia i de l'ensenyament de l'alemany com a llengua estrangera. Es veuria que les PMs es poden traduir adequadament de moltes maneres diferents, respectant sempre la seva funció dins l'oració.

11. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Beerbom, C. (1992). *Modalpartikeln als Übersetzungsproblem: eine kontrastive Studie zum Sprachenpaar Deutsch-Spanisch* (Vol. 26). Peter Lang GmbH, Internationaler Verlag der Wissenschaften.
- Bibliographisches Institut GmbH. (2023). Abtönungspartikel. A *Duden*. Recuperat de <https://www.duden.de/rechtschreibung/Abtoenungspartikel>
- Buthmann, S. (2014). *Las partículas modales “doch”, “ja”, “eben” y “halt”, problemas de traducción alemán español y español-alemán* [Tesis Doctoral. Universidad de Málaga]. <http://hdl.handle.net/10630/8267>
- Gutzmann, D. (2010). Betonte Modalpartikeln und Verumfokus. *Elke Hentschel & Theo Harden (eds.), 40*, 119-138. <https://www.danielgutzmann.com/work/betonte-modalpartikeln-und-verumfokus>
- Gutzmann, D.; Turgay, K. (2016). Zur Stellung von Modalpartikeln in der gesprochenen Sprache. *Deutsche Sprache*, 44(2), 97-122.
- Herberholz, T. (2013). Modalpartikeln in Dialogen. *TEMESWARER BEITRÄGE ZUR GERMANISTIK* Band 10, 247-260. <https://litere.uvt.ro/publicatii/TBG/pdf/TBG/tbg-10-2013.06121301.pdf#page=243>
- Institut d'Estudis Catalans. (2022). *Diccionari de la llengua catalana*. <https://dlc.iec.cat/>
- Kafka, F. (2006). *Die Verwandlung*, Diogenes Verlag.
- Kafka, F. (2016). *La metamorfosi* (J. Llovet, Trad.). Labutxaca. (Obra original publicada en 1912).
- König, E. (1997). Zur Bedeutung von Modalpartikeln im Deutschen: Ein Neuansatz im Rahmen der Relevanztheorie. *Germanistische Linguistik*, 136, 57-75.

- Kwon, M. J. (2005). *Modalpartikeln und Satzmodus: Untersuchungen zur Syntax, Semantik und Pragmatik der deutschen Modalpartikeln* [Tesi doctoral, Universitat de Munic]. [10.5282/edoc.4877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:5:1-63848-p0011-9)
- Martos Ramos, J. J. (2001). Una aproximación temporal a las partículas modales alemanas. *Philologia Hispalensis*, 2(15), 169-178. <http://dx.doi.org/10.12795/PH.2001.v15.i02.11>
- Mora, H. F. (1997). La partícula modal alemana doch entre el modo oracional declarativo e interrogativo y sus equivalentes en español. *Quaderns de filologia. Estudis lingüístics*, (2), 183-198. <https://roderic.uv.es/bitstream/handle/10550/77296/008861.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mora, H. F. (2001). Les partícules modals alemanyes i els seus equivalents en català des d'una perspectiva contrastiva. *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, (30), 95-110. <https://raco.cat/index.php/Caplletra/article/view/285365>
- Prüfer, I. (1995). *La traducción de las partículas modales del alemán al español y al inglés* [Tesi doctoral, Universitat d'Alacant].
- Schoonjans, S. (2018). *Modalpartikeln als Multimodale Konstruktionen: Eine korpusbasierte Kookkurrenzanalyse von Modalpartikeln und Gestik im Deutschen* (Vol. 8). De Gruyter.
- Schulze, H. (1990). *Las partículas modales en el alemán actual* [Tesi doctoral, Universitat de València].
- Struckmeier, V. (2014). Ja doch wohl C? Modal Particles in German as C-related elements. *Studia Linguistica*, 68(1), 16–48. <https://doi-org.sare.upf.edu/10.1111/stul.12019>
- Thurmair, M. (1989). *Modalpartikeln und ihre Kombinationen*. De Gruyter.

- Torregrosa Azor, J. (2014a). Interacció de codis orals en parla espontània: el cas de les partícules modals de l'alemany. *Phonica*, (9-10), 135-147. <https://raco.cat/index.php/Phonica/article/view/285738>
- Torregrosa Azor, J. (2014b). Las partículas modales del alemán: una revisión crítica. *Linguistik Online*, 65(3), 65-85. <http://dx.doi.org/10.13092/lo.65.1404>
- Unger, C. (2016). Degrees of procedure activation and the german modal particles ja and doch - part 1. *Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis*, 133(1), 31-45. <https://doi.org/10.4467/20834624SL.15.003.4892>
- Unger, C. (2016). Degrees of procedure activation and the german modal particles ja and doch - part 3. *Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis*, 133(1), 63-74. <https://doi.org/10.4467/20834624SL.15.005.4894>
- Weydt, H. (1969). *Abtönungspartikel. Die deutschen Modalwörter und ihre französischen Entsprechungen*. Gehlen.